

Sygn. akt I CNP 27/08

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 września 2008 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marian Kocon (przewodniczący)

SSN Gerard Bieniek (sprawozdawca)

SSA Dariusz Dończyk

w sprawie ze skargi K. P. o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 12 stycznia 2006 r., sygn. akt I ACa (...), wydanego w sprawie z powództwa K. P.

przeciwko M. K.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 5 września 2008 r.,

oddala skargę.

Uzasadnienie

Powódka wniosła o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty wydanego w postępowaniu upominawczym w dniu 28.02.2003 r., zaopatrzonego w klauzulę wykonalności, w którym zasądzono od niej na rzecz pozwanego określoną należność pieniężną. Jako podstawę prawną wskazała art. 840 § 1 pkt 1 i art. 843 § 4 k.p.c. i uzasadniała żądanie tym, że nakaz zapłaty nie został jej

doręczony, co uniemożliwiało wniesienie sprzeciwu, a nadto należność objęta nakazem została spłacona przed wydaniem nakazu zapłaty. Sąd Okręgowy wyrokiem z dnia 21.12.2004 r. powództwo oddalił podnosząc, że okoliczności powołane w uzasadnieniu powództwa nie wchodzą w krąg przyczyn, na podstawie których można żądać pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego. Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 12.01.2006 r. oddalił apelację powódki. Sąd ten wskazał, że w świetle art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. oraz art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. powódka nie może w tej sprawie powoływać się na zdarzenie poprzedzające wydanie tytułu tj. wykonanie zobowiązania przed wydaniem nakazu zapłaty, gdyż zmierzałoby to do wzruszenia prawomocnego rozstrzygnięcia sądu stanowiącego tytuł egzekucyjny.

Powódka wniosła skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 12.01.2006 r. zarzucając rażące naruszenie art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. przez uznanie, że zarzut spełnienia świadczenia przed wydaniem nakazu zapłaty nie stanowi podstawy do pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności w sytuacji, gdy na skutek nieprawidłowego doręczenia nakazu zapłaty skarżąca nie mogła wnieść sprzeciwu. Wskazując na powyższe wniosła o stwierdzenie, że wskazany wyrok Sądu Apelacyjnego jest niezgodny z art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia sądu II instancji została wprowadzona do kodeksu postępowania cywilnego ustawą z dnia 22.12.2004 r. o zmianie ustawy – kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy prawa o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 13, poz. 98). Źródłem tej skargi oraz motywów jej ustanowienia należy poszukiwać w art. 77 ust. 1 Konstytucji, przewidującym odpowiedzialność Skarbu Państwa za szkody wyrządzone przez niezgodne z prawem działania lub zaniechania przy wykonywaniu władzy publicznej oraz w uchwaleniu art. 417 – 417² i 421 k.c. Z art. 417¹ § 2 k.c. wynika, że jeżeli szkoda została wyrządzona przez wydanie prawomocnego orzeczenia, można żądać jej naprawienia po stwierdzeniu we właściwym postępowaniu jego niezgodności z prawem.

Przepisy konstytuujące skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, nie określają pojęcia „niezgodności z prawem”. Orzecznictwo Sądu Najwyższego zgodnie przyjmuje, że objaśnienia tego pojęcia należy poszukiwać w całokształcie tej instytucji, przy uwzględnieniu istoty i sensu odpowiedzialności państwa przewidzianej w art. 417¹ § 2 k.c. w związku z art. 77 ust. 1

Konstytucji. Przyjęto, że w odniesieniu do jurysdykcyjnej działalności sądu konieczne jest stosowanie autonomicznej, swoistej definicji bezprawności, korygowanej specyfiką władzy sądowniczej oraz jej ustrojem. Korekta ta nakazuje przyjąć, że orzeczenie niezgodne z prawem w rozumieniu art. 424¹ § 1 k.p.c., to orzeczenie, które jest niewątpliwie sprzeczne z bezzasadnymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć albo niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawniczej. Innymi słowy, niezgodność z prawem powodująca powstanie odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa musi mieć charakter kwalifikowany, elementarny i oczywisty, tylko bowiem w takim przypadku orzeczeniu sądu można przypisać cechy bezprawności.

Powstaje pytanie, czy z taką sytuacją mamy do czynienia w niniejszej sprawie. Żądanie stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 12.01.2006 r., wydanego w sprawie I ACa (...) uzasadnia się tym, że oddalenie powództwa i apelacji o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, pozostaje w rażącej, oczywistej sprzeczności z art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., gdyż świadczenie objęte tym nakazem zostało spełnione przed jego wydaniem. Wnosząca skargę nie mogła przedstawić tego zarzutu merytorycznie, gdyż wniosek o przywrócenie terminu do złożenia sprzeciwu został oddalony. W konsekwencji zarzut ten nie był podniesiony i tym samym nie był rozpatrzony przez sąd.

Podjmując merytoryczne rozważania w tym względzie należy przede wszystkim zauważyć, że przed nowelizacją kodeksu postępowania cywilnego dokonaną ustawą z dnia 2.07.2004 r. (Dz. U. Nr 172, poz. 1804) zasadą było, że skorzystanie z powództwa przeciwegzekucyjnego określonego w art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. w przypadku tytułu wykonawczego będącego orzeczeniem sądowym wchodziło w rachubę wówczas, gdy zdarzenie powodujące wygaśnięcie lub niemożliwość prowadzenia egzekucji nastąpiło po zamknięciu rozprawy. Taką też wykładnię przyjął Sąd Apelacyjny podnosząc, że skarżąca nie może powoływać się na zdarzenie poprzedzające wydanie tytułu egzekucyjnego, czyli spełnienie świadczenia przed wydaniem nakazu zapłaty, gdyż zmierzałoby to do naruszenia prawomocnego rozstrzygnięcia sądu stanowiącego tytuł egzekucyjny. Nie jest więc tak, jak twierdzi się w uzasadnieniu skargi, że Sąd Apelacyjny skupił się jedynie na podstawie z art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c., nie rozważał zastosowania art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., jak również i to, że zarzut spełnienia świadczenia

przed wydaniem nakazu zapłaty nie był podniesiony i rozpatrzony. Przytoczone wyżej stanowisko Sądu Apelacyjnego stanowczo prowadzi do odmiennych wniosków.

Kontynuując wątek dotyczący art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. wskazać należy, że w wyniku wspomnianej wyżej nowelizacji dodano do tego przepisu, sformułowanie „a także zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli zarzut ten nie był przedmiotem rozpoznania w sprawie”. Ta zmiana spotkała się z krytyczną oceną piśmiennictwa (por. J. Jankowski: Nowelizacja kodeksu postępowania cywilnego część III, Monitor Prawniczy 2004, nr 22). Zwraca się uwagę, że wprowadzenie tego przepisu było o tyle zbędne, iż nikt nie miał wątpliwości, iż zarzut spełnienia świadczenia mieści się w pojęciu zdarzenia, wskutek którego zobowiązanie wygasło. To stanowisko pozostawało w zgodzie z treścią art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., że chodzi o zdarzenie, które nastąpiło po powstaniu tytułu egzekucyjnego (lub po zamknięciu rozprawy). Takie też – w istocie - zajął stanowisko Sąd Apelacyjny.

W piśmiennictwie wskazuje się przy tym, że ustawodawca dopuszczając możliwość oparcia powództwa przeciwegzekucyjnego także na zarzucie spełnienia świadczenia, jeżeli nie był on przedmiotem rozpoznania w postępowaniu rozpoznawczym, nie precyzuje, czy w rachubę wchodzi niepodniesienie tego zarzutu przez dłużnika w każdym przypadku, czy tylko o niepodniesienie go bez winy dłużnika; nie jest też jasne, czy sytuacja nierozpoznania zarzutu dotyczy również przypadku, kiedy zarzut jest przez dłużnika zgłaszany, ale sąd nie bierze go pod uwagę.

W niniejszej sprawie nie zachodzi potrzeba bliższego roztrząsania tych wątpliwości. Jeśli na nie wskazano, to z określonych powodów. Chodzi mianowicie o to, iż w tych okolicznościach nie można w każdym razie uznać, by skarżony wyrok Sądu Apelacyjnego zapadł z rażącym i oczywistym naruszeniem art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. Sąd ten przyjął jedną z możliwych wykładni tego przepisu, wykładni, która także prezentowana była w piśmiennictwie. Uzasadnienie wątpliwości, jakie wzbudza nowelizacja art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. w pełni potwierdzają, że Sąd Apelacyjny władny był tak odczytać i zastosować art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. W tych okolicznościach – mając także na uwadze wcześniejsze rozważania – nie można skarżonemu orzeczeniu przypisać cech bezprawności.

Z tych względów, na podstawie art. 424¹¹ k.p.c., skargę należało oddalić.